

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодор Божидаров Стойчев

член на жури в конкурс за присъждане на научна степен доктор по 2.4

Религия и теология/Патрология,

за дисертационния труд на

Ребека Рут Фабер

„Влиянието на жените върху монашеското движение на IV в. според

бл. Йероним“

Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Още в самото начало считам за уместно да отбележа, че избраната тема е дисертабилна и изключително актуална. Тя поставя във фокус социална група, която в нашия академичен контекст често остава маргинализирана. Самият избор на темата свидетелства за осъзнатостта на докторантката към съвременните въпроси, които вълнуват научната общност, а именно – включването на непредставени социални групи в оценката на обществените процеси, които традиционно се разглеждат през произведенията на културния елит.

Иначе самото изследване е разделено на увод, четири глави и заключение.

Уводът е подразделен на точки, което го прави по-нагледен, въпреки че не ми е ясно защо е обозначен с римска цифра. Целта е ясно изведена: как чрез даренията и действията на жените-покровителки аскетичното движение се удвоява по обем и се задълбочава от място на място. Задачите са поставени подробно. Методите също са посочени. При извеждането на целите и задачите не е посочено, защо подвигът на жените ще бъде осветлен

именно през личността на бл. Йероним. Това според мен бе уместно да бъде направено, защото изтъкнатият преводач е поставен като основен източник за изследване. Основанието е поставено бегло в гл. 1 стр. 29, а би трябвало да е именно в увода. Има разминаване между страниците. Втора подточка на увода („Изследвания върху християнките в Рим през IV в.“) според мен би трябвало да съдържа някакво пояснение например „съвремени“, иначе читателят остава с впечатление, че ще бъдат посочени изследвания върху жените, които са от IV в. Докторантката познава новите научни разработки върху ролята на жените в живота на ранното християнство, както и тези, свързани с личността на бл. Йероним, което говори безспорно за достойнството на нейното изследване.

Заглавието на **първа глава** „Контекст, вплътен в личността на бл. Йероним“ според мен не би било добре да се преценира. Дори да се промени преводът на оригинала „Context through the Life of St. Jerome of Stridon“ в „Контекст през живота на св. Йероним от Стридон“, следва, че животът на християнския мислител формира контекста, а то е обратно, което личи и от самото изложение. Иначе именно тук докторантката поставя изключително важния за изследването проблем, който според мен стои като основен мотив: за пола, брака и християнското разбиране за тялото. Прави добро впечатление, че изложението не е еднолинейно, но отразява напреженията, борбите и несигурността на църковния контекст. За съжаление често липсват източниците, от които докторантката черпи своите заключения. Желанието на Ребека Фабер да покаже, че жените са играли важна роля в живота на църквата понякога я води към странни изводи: „Въпреки социалните и църковни несъответствия, задачата да подкрепят и спасяват мъже е възложена на жените-покровителки – отзвук от ролята на жените в ранното християнство. Самият Христос е бил зависим от покровителство от страна на жени“. Да се твърди, че апостол Павел е бил зависим от жени

покровителки (стр. 33), вече е тенденциозно, както и горното твърдение за Спасителя.

Втора глава е озаглавена „Св. Паула Римлянка: аристократка и аскет“. Тук изследването следва основната си цел. Проследява се подвига на светицата, насочен в обгрижването на бедните. Подчертана е ролята, която някои от жените аристократки са играли за оформянето на християнските духовни центрове по светите земи. Интересно място според мен заема точка 4, тъй като посочва приликите и разликите между християнските ценности и онези, споделяни в римското общество. По този начин е изтъкнато, макар и неизчерпателно, влиянието, което социалният и икономическият контекст оказват върху живота на църквата. Мисля, че би било добре да има в самото начало на изследването параграф, който да осветлява, от една страна, социалното устройство и порядки в гръко-римското общество, а, от друга, да се подчертае по-категорично мястото на жената през раглеждания период. Това според мен би предало на изложението още по-голяма категоричност и отчетливост. Това се забелязва в текста, но не е систематично и подробно изведено.

Глава трета носи заглавието „Св. Маркела Римлянка: симбиоза между матрона и монахиня“.

Докторантката се повтаря в сведенията относно бл. Йероним. Изпада също в интересни констатации – „От жените, отбелязва Кели, монахът черпел наслада от нежността на дамите в библейския кръжец — това му носело вътрешно удовлетворение. Преподаването на вдовици и девизи „отговаряло на дълбока потребност в личността му“ – които не става ясно, откъде са взети, а и поставят въпроси, които не намират отговор в изложението. Лично на мен ми звучат леко еротично. Дали това има предвид Ребека Фабер не бих могъл да кажа.

В съгласие със заглавието се посочени достойнствата на светицата, но прави не добро впечатление, че много рядко се посочва, откъде докторантката черпи информация. Няма почти никакви посочки под линия.

Глава 4. Св. Мелания Старша: наставница и покровителка

Изложението предлага достатъчно информация, не само за духовните подвизи на светицата и нейното богатство, което не мисля, че трябва толкова често да се подчертава, но относно нейното място в един сложен дебат от онази епоха. Безспорно това е важно за основното намерение на докторантката, именно да докаже активното влияние на жените не само в подкрепата им на мъжете богослови, но и при решаването на самите богословски спорове. Има обаче повторение между 99 и 93 стр., поне според версията, с която аз разполагам.

След направения от мен преглед трябва да кажа, че бележките са напълно добронамерени. Мисля, че докторантката е реализирала целите и задачите, които е посочила. Нейната самокритичност прави добро впечатление, особено оценката, че на моменти преексонира значението на жените. Такова беше и моето усещане от текста. Изследването би било още по-ценно, ако Ребека Фабер се бе ангижирала, макар и накратко, с въпроса, който тя иначе поставя в заключението – за ролята на жените презвитери в ранното християнство. Може би тя не го е направила, защото е преследвала други цели.

В заключение бих казал, че изследването на Ребека Рут Фабер отговаря на критериите за развитието на академичния състав. Поради това давам положителна оценка на предложението от нея труд.

6.10. 2025 г.

проф. д-р Теодор Стойчев